

bus, & militibus Christi stipendiaria debent intelligi; unde totis nisibus Prælati satagendum est, ut Sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus sibi commissis & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctisque utilitatibus, & necessitatibus Ecclesie fideliter administrando consulant &c. Hæc ipsa vox fuit Concilii VI. Parisiensis can. 15. ibi: *Quod nulli Sacerdotum liceat, res Deo dicatas, sibi committas, utpotè proprias tractare, & ad multifarios secundum libitum suum usus eas detorquere. . . . & licet crescente fidelium devotione copiosissimis, ac munificentissimis, eorum liberalitatibus sancta donata sit Ecclesia, eundem tamen usum Apostolorum successores in tractandis, ac dispensandis ecclesiasticis rebus se servare debere meminerint.* Hæc ipsa vox fuit Concilii III. Turonensis cap. 10. ibi: *Episcopi maximam curam, & sollicitudinem circa pauperes habeant, & res ecclesiasticas cautè dispensent, quasi Dei ministri, non quasi turpis lucri sectatores, illisque utantur, non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis.* Hæc ipsa vox fuit aliorum ejusdem temporis Conciliorum, scilicet Cabilonensis II. can. 6., Aquisgranensis II. cap. 2. Moguntini anni 847. can. 4., Vormaciensis anni 868. can. 7., Triburiensis anni 895. can. 13., Nannetensis in can. 10., quibus addi possunt novellæ Leonis Imperatoris numero 2. & 12., item epistola Hincmari Rhemensis ad suos Parochos, quibus exhibetur eadem, & constans disciplina perpetuè firmata etiam illis sæculis, nonum dico, & decimum, quibus mores in clero fuisse corruptissimos nemo ignorat.

Quis modò dubitet, quin pressius etiam locuti fuerint sæculo undecimo, duodecimo, & decimotertio viri ecclesiastici, ubi primùm isti corruptam clericalem disciplinam restaurare monitis, ac exemplis voluerunt? Emicuit inter istos primus S. Petrus Damianus, qui passim in suis operibus nihil magis urgere debuisse deprehenditur. Refert Baronius ad annum 1055. num. 2., ita Damianum scripsisse ad quendam Episco-

pum, quem dissipare bona Ecclesie noverat: *An ignoras, quia ad hoc Ecclesie prædica conferuntur, ut ex eis pauperes sustententur, indigentes alantur, ut ex eis viduis, atque pupillis subsidium procuretur? Quod vir religiosissimus agebat, id & suo exemplo firmabat; hinc legimus de eo apud Bolland. ad diem 23. Februar. cap. 8. Nullus in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægrotis promptior illo potuit esse unquam, turba pauperum Episcopalia limina quotidie frequentante. . . . Agebat enim, se dominicarum rerum constitutum fore administrum, non dominum, dispensatorem, non possessorem.* Ponè secutus est S. Bernardus, qui apertè adoritur passim abusus plurimum Clericorum à veterum Patrum sententia recedentium in hac parte. Longum esset seriem texere hujus generis monumentorum. Refero inter cætera, quæ ipse scribebat in epist. 2. ad Fulconem ibi: *Conceditur ergo tibi, ut, si bene deservis, de altario vivas, non autem, ut de altario luxurieris, ut de altario superbas, ut inde compares tibi fræna aurea, sellas depictas, calcarea deargentata; varia, griseaque, pellicea à collo, & manibus ornatu purpureo diversificata. Denique quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est, &c.* Refero, quæ scribebat in epist. 42. ad Henricum Archiepiscopum Senonensem, ibi: *Clamant nulli, clamant famelici, nostrum est, quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. . . . Nostris necessitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis.* Refero denique, quæ scribebat in sermone 25. in Cantica, post medium, ibi: *Timeant Clerici, timeant ministri Ecclesie, qui in terris sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegèque sibi retineant, & in usus sue superbia, atque luxurie victum pauperum consumere non vereantur, duplici profecto iniquitate peccantes,*

res, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur. Omittere hinc non debeo collectorem canonum Gratianum, qui ad calcem canonis 27. caus. 12. quæst. 1. ita docebat: *Sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem Ecclesiarum distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum aliis possessiones hujus Ecclesie ad dispensandum committuntur, ex quibus, licet res Ecclesie omnibus debeant esse communes, primùm tamen sibi, & sua Ecclesia deservientibus necessaria subministret, reliqua, quæ supersunt, fidelium usibus ministraturus; ita & præbenda Ecclesiarum, eadem charitate manente, pie, & religiosè possunt distribui, ne tunc rebus Ecclesie, ut propriis, sed ut communibus utilitatibus deservitis, ut ex his, quæ sibi assignata sunt, primùm sibi necessaria percipiat: siquæ verò suis necessitatibus supersunt, in communes usus Ecclesie expendat.* Excipit hos Petrus Blesensis ita scribens in epist. 15. ad Rainaldum Episcopum Carnotensem electum: *Si te illius discipulum profiteris, qui venit ministrare, non ministrari, sic ministrabis pauperibus, ut non vituperetur ministerium tuum, ut patrimonium Christi, & pauperum ejus, quod tibi commissum est, in egentium necessitates, non in usus extraordinarios expendatur.* Commemorari etiam debet Arnulphus Episcopus Lexoviensis, qui dum anno 1163. sermonem haberet in Concilio Turonensi, ita congregatos Antistites alloquebatur: *Possumus divitias licite possidere, si tamen earum nos reputaverimus non dominos, sed ministros; si intellexerimus, patrimonium pauperum esse patrimonium Christi, si proventibus Ecclesie, si pauperum necessitatibus erogentur. Alioquin fures, & latrones nos ratio manifesta convincet, si res alienas invitis dominis nostro præsumserimus arbitrio contrectare.* Similiter Gaufridus Abbas Clarevallensis, dum plura ex S. Bernardi sententiis unà contexeret, hæc inter cætera scribebat §. 17. declamationum in illa Evangelii verba: *Ecce nos reliquimus omnia. Sed esto studiosè quis, & fructuosè laboret: dignus planè est operarius mercede sua, ut qui altario servit, de altario vi-*

vat; vivat, inquam, de altario, ut justè eundem Apostolum alimenta, & quibus regatur, habens, his contentus sit. Tertium enim hoc periculum est; de altario, inquit, vivat, non superbiat, non luxurietur, denique non detur. . . . non sibi de bonis Ecclesie ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, nec in vanitate, aut superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus Ecclesie consanguineos suos, aut nepotes (ne filias dixerint) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare per sacrilegio crimen esse dignoscitur. Sanè patrimonia sunt pauperum facultates Ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri, & dispensatores, non utique domini, & possessores ultra victum accipiunt, & vestitum. Ad jectio his verba Concilii Excestrensis in Anglia celebrati anno 1287. can. 18. ibi: *Et licet ecclesiastici quidquid vitæ suæ necessitati eis superfluit de patrimonio Jesu-Christi, in usus pauperum, quorum dispensatores existunt, teneantur ex debito erogare, &c.*

Viri Scholastici, qui deinceps nova scribendi, disputandique methodo usi, palàm proposuerunt, quid veteribus canonibus contineretur, ut labens cleri disciplina tutius repararetur, eadem passim principia confirmaverunt. S. Raymondus in Summa lib. 2. tit. 5. de raptoribus, & prædonibus §. 6. ita scripsit: *Qui de Prælati Ecclesiarum, & aliis Clericis, qui bona ecclesiastica pauperibus debita consumunt in usus illicitos, videlicet in meretricibus, in histrionibus, consanguineis, potentibus, & divitibus, & similibus, & de his etiam faciunt aliqui testamentum, namquid tales sunt judicandi raptores? Videtur, quod sic; quia contrectant rem alienam invito domino; ait enim Hieronymus: quidquid habent Clerici, pauperum est; item Augustinus &c. . . . Tales, inquam, Prælatos, & Clericos, qui talibus conferunt bona ecclesiastica pauperibus debita, dico esse raptores, & per consequens teneri ad restitutionem.* S. Thomas Aquinas, cum in cap. 12. epist. 2. ad Corinth. lect. 5. sibi objecisset hanc propositionem: *Videtur, quod malè fecerint Principes, & alii, dando divitias Prælati, ita respondit: Di-*

endum est, quod non dederunt Prelatis propter se, sed propter pauperes, & ideo non dederunt eis, sed pauperibus; Prælati autem dantur, tanquam pauperum dispensatoribus. Item in secunda secundæ quæst. 185. art. 7. in corp. & ad secundum de Clericis ita scribit: *Proprium bonorum dominium habent . . . ecclesiasticorum bonorum sunt dispensatores, vel procuratores.* Petrus de Aliaco in lib. 1. de auctorit. Eccles. part. 2. apud Gersonium tom. 1. refellit opinionem illorum, qui tunc Romano Antistiti rerum ecclesiasticarum dominium vindicabant, quamquam meram dispensationem adsererent Episcopis cæterisque inferioribus administris. Ac postquam in eam rem adtulit testimonium Pauli: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores &c.*, ita prosecutus est: *Cum sit minister, & dispensator bonorum communitatis, in quo requiritur bona fides, non habet collatam sibi potestatem super bonis ipsis, nisi ad necessitatem, vel communem Ecclesie utilitatem . . . Unde ulterius concluditur, quod si Papa pro libito distrahat bona Ecclesie, & non dispenset bona fide, id iure non tenet, & non solum tenetur ad penitentiam de peccato, quasi propter abusum rei, sed infideliter agit, & ad restitutionem tenetur, si aliunde haberet, cum sit defraudator rei alienæ. Secus, si esset dominus, quia in re sua quilibet est ultimus moderator, & arbiter.* S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus in 3. parte Summæ Theologicæ tit. 15. cap. 1. §. 19. ita scribebat: *De bonis, seu fructibus beneficiorum, quæ dant Clerici consanguineis, vel personis turpibus, utrum in dando peccent, & teneantur ad restitutionem.* Super hoc dicit Rymundus, quod Clerici, qui consanguineis potentibus . . . bona ecclesiastica pauperibus debita tribuunt, raptores sunt, quia quicquid Clerici habent, pauperum est, dicit Hieronymus 16. quæst. 1. can. finali; nam pauperibus debentur; unde ad restitutionem tenentur pauperibus, vel in utilitatem Ecclesie. Sanctos hosce viros secuti sunt Dionysius Chartusianus in tractatu de vita Canonicorum, præsertim art. 24., Esthius, ubi expendit in

hanc rem caput 5. epistolæ 1. Pauli ad Timotheum, & alii numero plurimi.

Interea quæ Concilia, aut Comitæ sacra recentioribus sæculis celebrata sunt, id ipsum passim sanxerunt. Ita statutum in Concilio Ravennatensi II. anni 1311. can. 30., in Concilio Londinensi anni 1342., in Concilio Burdigalensi anni 1583., in Concilio Aquensi anni 1585., & in Concilio Toletano anni 1565. Cardinalis Polus pergens in Angliam, ut ibi legatione Sedis Apostolicæ fungeretur, anno 1566. inter decreta reformationis constituta, hæc habet num. 5. *Ne sumptuum moderatio avaritiæ tribuatur, quidquid ex fructibus Ecclesiarum, deductis eis, quæ earum oneribus sustinendis, & ipsis, atque ipsorum familiaribus necessaria sunt, supererit, id omne, juxta illa, quæ B. Gregorius Papa Augustino Episcopo de fructibus Ecclesie dispensandis rescripsit, ad pauperes Christi suscipiendos, & alendos, atque in alia pia opera distribuant, sint Patres pauperum, sint orphanorum, viduarum, & oppressorum, refugium, & tutela.* Commemorare debeo S. Carolum Mediolanensem Antistitem, quem refert Giosam lib. 7. cap. 1. exceptum fuisse splendide à quodam Episcopo, atque hospiti his verbis respondisse obijurgando: *Pauperibus necesse est Episcopos, residua omnia dilargiri, ubi suis ipsi necessitatibus consulere;* & lib. 8. cap. 25. tradit, familiaria illi hæc dicta fuisse: *Dispensatorem tantummodò esse Episcopum, non dominum rerum Ecclesie, ideoque nec arbitratu suo posse eum sumptum facere, maxime in sæculi pompas, & delicias; denique expendi ab eo nihil posse, nisi in utilitates Ecclesie, & Dei cultum.* Porrò Sanctus hic Antistes in Concilio Mediolanensi. I. anni 1564. inter cætera sub titulo: *Quæ pertinent ad bonorum, & jurium ecclesiasticorum conservationem, ita decrevit: Ubi primum Ecclesie bona esse cœperunt, hanc naturam, & conditionem consecuta sunt, ut in alium, quam sacrum, & pium usum eorum fructum converti nefas esset . . . Quamobrem per viscera misericordiæ Jesu Christi obtestamur, atque monemus, ut meminere, ea bona non esse sibi*

cre-

credita ad luxum, neque ad augendos consanguineos, sed ad vitam honeste, ut fidelem Dei ministrum, & pietatis Christiana magistrum decet, tradendam; ex eo verò, quod supererit, si necessaria pauperibus alimenta denegaverint, intelligant, se, quos non paverint, occidisse. Neque omisit adjicere, eos, qui contra fecerint, sacrilegii esse reos ex sacris Canonibus, & SS. Patrum sententia, & eorum omnium necessaria restitutione teneri, neque alla omnino etiam immemorabili consuetudine excusari. Quæ omnia confirmavit in Concilio Mediolanensi IV. inter monitiones, quæ in parte 3. datæ sunt Episcopis, & Clericis universis beneficia possidentibus, ibi: *Memores estote ejus, quod à sanctissimo Patre Ambrosio scriptum est, sua fideles eo animo obtulisse Ecclesie ministris, ut per eorum manus quorum fidei, atque integritati summa omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.* Concludam referendo sententiam Concilii Tridentini. Postquam in eo sess. 22. de Reform. cap. 1. statutum fuit generaliter, Clericos debere mores suos ad veterum canonum disciplinam componere, & in cap. 11. ejusdem sess. traditum est, Ecclesiarum quasque obventiones in ministrorum, & pauperum necessitates debere converti: pressius deinde in cap. 1. sess. 25. de Reform. Episcopis mandatum est, ut in usu rerum modestiam, ac frugalitatem servarent; omnino autem interdictum, ne ex redditibus Ecclesie consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa; imò, quam maxime potest, eos S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis tam secularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed & ad S. Romanam Ecclesiam Carдинаles pertinere decernit,

quorum consilio apud sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesie administratio vitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.

Paucis multa mihi videor complexus; videbor fortè aliquibus nimium, & præter meum scribendi morem in hac parte moratus. Id tamen maxime opportunum esse censeo, ut, cum demonstrarem, hanc clericalis administrationis disciplinam perpetuò fuisse in Ecclesia probatam, propositam, confirmatam, renovatisque perpetuis legibus adversus corruptos plurium mores vindicatum, tum demonstratum intelligeretur, eandem semper fuisse Ecclesie mentem, nec aliam fuisse recentioribus, aliam vetustis, aliam mediis sæculis opinionem, sive sententiam. Per omnia sanè tempora, per omnium æquè Ecclesiarum statuta sum pervagatus; ubique, & quantumcumque id ipsum traditum, custoditum, inculcatum invenio. Contrarias consuetudines tanquam corruptelas damnatas intueor; facta Clericorum aliter utentium bonis Ecclesiarum, video deestata. Postremi canones & mediis, & primis respondent: non de subtilitate agitur arcanae cujusdam philosophiæ, quæ austeritati quorundam temporum imputetur, & quæ parum sit clementiæ, indulgentiæque, ac humanitati accommodata; non de summo jure, quod aliter flecti valeat æquitate, sed agitur de fide fundatoribus, & donatoribus data implenda, verius dixerim non frangenda, nec violanda; agitur de damnanda perfidia, de iniquitate evitanda, de ipsa naturali honestate, in qua una est laudatorum canonum, & monumentorum fundamentum. Agitur de re, in qua nemo sibi blandiri potest, aut in conspectu quorundam Scriptorum avaritiæ velificantium, qui & nuperi sunt, & levissimis ratiunculis innituntur, & se præferunt auctoritati omnium æquè temporum, atque Ecclesiarum. Si præ-

Oo 2

tex

textu auctoritatis unius, vel alterius Scriptoris quis potest ab ea doctrina recedere; quanam erit laxa opinio, quæ certos & patronos, sectatores habere tutò non possit? Si prætextu consuetudinis aliquorum quis possit semel editos, & millies restauratos canones negligere; quanam erit corruptela morum, quæ pro legitima consuetudine ad interitum legum saluberrimarum haberi non queat? Si prætextu versatilis cujusdam, & in transversum ducendæ æquitatis ab eo jure se quisquam recedere posse suadeat sibi; quanam erit iniquitas, quæ indulgentia, humanitate non protegatur? Si quæ traditio est, quæ perennis sit, quæ constans, quæ perpetua, ab Apostolica ætate, dixerim ab ipsi's Christi præceptis, & exemplis ad nostra usque tempora æquè traducta; hæc ipsa profectò est, quam si violare licet, quid erit in Ecclesia Dei, quod nequeat violari? At enim lugendum est, multos ad has, quæ cæteroquin Ecclesiæ voces sunt, in utramque aurem obdormire; & si quandoquæ expergefiant, inania veluti tonitrua audiunt iterum dormituri; putant zelum esse ferventiorum; acerbiter styli, qui potius sacro Oratori, quam Jureconsulto conveniat; nimium, veteris restaurandæ disciplinæ studium; illius inquam, disciplinæ, quam non amplius nostrorum temporum facilitas, ac lenitas patitur. Si candidè mihi liceat aperire quod sentio, paucis dicam, nullum unquam fuisse vitium, quod difficilius eradicari potuerit, aut etiam possit, quam ubi vitium est situm in amore peculi; vitium sanè, quod facilè omnis ætas contrahit, nulla deponit; vitium quod in adolescentia luxum fovet, virorum ambitum nutrit, in senectute avaritiam, tenacitatemque alit; & quamquam sit malorum omnium origo, uti ait Justinianus in Novel. 8. in fine principii, quancumque tamen protegitur sub specie honoris, decoris, quod dignitas adepta postulat, ac sub specie cujusdam sollicitudinis, ac providentiæ debitæ in

res familiares, ad perennitatem nominis, ad agnationis splendorem; unde fieri solet, ut in vulgare adagium abierit, quo prædicetur, ut plurimum morientes homines non bona dimittere, sed à bonis dimitti, non exuere opes, sed opibus exui; tùm dimittere, tùm exuere, cùm tenere non possint. Moralis philosophiæ studiosis hoc argumentum pœnitens tractandum relinquo: tantùm observo, fuisse in clero abusus alios identidem, sed facili ratione deletos; unum augendi peculii studium evadere consuevisse conatus sanctorum Patrum, modò obsistendo, modò excusationes prætexendo, modò pallia speciosa inducendo; uti evenit in vitio simoniæ, in plurium beneficiorum obtinendorum voluntate, in translationibus de una in aliam ditiorum Ecclesiam, & similibus.

Sunt hæc generalia, quæ tamen viam parant ad dirimendas controversias nonnullas, quibus agitatæ modò effugia, modò prætextus quæsitæ sunt ad eludendas saluberrimas leges, si aliter quam decet, eadem controversiæ definiantur. Quæsitum fuit in primis à scholasticis; num beneficiarii impendere debeant in pias causas Ecclesiarum obventiones, ita urgente vera, atque, ut vocant, commutativa justitia, an potius ita suadente charitate: nec defuerunt, qui delinquentes à violatæ justitiæ peccato absolverent. Bone Deus! Num adversus Sanctorum Patrum dicta, ac traditiones perennes modò à me expositas, vix major fieri potest, quam ab iis, qui ita opinantur? Num qui ita scribunt; vel leviter attigerunt modos, & causas, quibus bona Ecclesiis fuere quæsitæ? Demonstratum est evidentibus monumentis, Ecclesiarum bona Clericorum potius administrationi fuisse concessa, à piis fidelibus ideo data, ut in causas pias erogarentur, ut pauperum, & miserabilium personarum necessitatibus præsto essent. Hac de causa veteres Antistites apud populum urgebant, ut locupletes bona sua Ecclesiis darent: dum

do-

donatores conferebant, hanc suam esse mentem profitebantur, quam executioni mandari stipulabantur à Clericis, Clerici promittebant. Hoc amplius constat, multa non Ecclesiis, non Clericis donata fuisse, sed pauperibus generaliter veluti testamentis, aut codicillis; ubi ita legatum esset, tum Clericos bonorum possessionem cepisse, fide data ut voluntatem defunctorum ipsi implerent, cujus fidei vades se leges ipsæ publicæ constituerunt. Id totum liquet in conspectu legum Justiniani superius laudatarum, inter cæteras Novellæ 131. cap. 11. Hæc fuerunt perennia dicta Patrum commemorata, quibus dictum est, ideo fideles donariis auxilium Ecclesiis, ut pauperes recrearentur, redimerentur captivi, ornarentur templa; quibus dictum est, Clericos omnes dispensatores esse, & curatores pauperum, non proprietatem sibi vindicantes, administratos esse, non dominos; quibus dictum est, furtum admitti, sacrilegium, & vim bonorum raptorum à Clericis in alios usus bona sibi commissa impendentibus; quod rem contrectent invito domino, teneri illos ad restitutionem, similes esse Judæ furi, & perfidos deprehendi datæ fidei violatores. Nihil in his ajo, quod non exhibeatur in testimoniis Patrum, quæ hucusque delineabam. Quod si hæc non contineant veræ commutativæ justitiæ præcepta; quid erit, quod huic virtuti adversabitur, & quando contra hanc virtutem delinquetur? Præcepta charitatis laicis æquè ac Clericis communia sunt, obligant æquè & bonorum dominos, ac dispensatores, nihil propterea singulare Clericis immineret, si tantùm charitatis regulis impellerentur eo, ut piis causis, præsertim indigentium occurrerent.

Altera quæstio est, utrum beneficiarii, cujus providentiæ tota posita est in fovendis, promovendisque piis causis, quadam uti possit libertate, qua, prout placuerit, uni potius quam alteri dummodò piæ subveniat, præsertim si

omnibus præsto esse nequeat. Hic iterum investiganda occurrit voluntas fundatorum, quicumque Ecclesias bonis auxerunt, cujus voluntatis quæstio cùm lateat, utpotè voluntatis defunctorum, tùm in æstimatione prudentis Judicis est, uti scribebat Imperator in l. 7. cod. de fideicommissis, definituri, quid ut plurimum intendi à piis fidelibus consueverit. Investigandi itidem erunt canones Ecclesiastici, qui mentem aperiant Ecclesiæ in fidem suam recipientis pias fundatorum, ac donantium voluntates. Distinguendæ profectò erunt duæ species: aut enim pia causa admodum gravis sese offert unà cum minus gravi: aut piæ, quæ sese offerunt, causæ æquè graves existunt. Qua tamen in re non puto, premendum adeo esse beneficiarium, ut in libratione, seu collatione causarum sese continuè torqueat, suamque conscientiam angat, dummodò bona fides adsit, & sincera animi integritas. Itaque ubi una ex piis causis altera gravior sit; quæ gravior est, hanc præferre oportebit. Si voluntatem fundatorum exploramus, agnoscimus illam exigere ad regulas pietatis. Porro pietatis leges sunt, ut in conspectu gravioris causæ levior insuper habeatur; & quamquam qui levior præponeret in re sua, nihil justitiæ detraheret, non tamen pietatis, quæ mitior est, quæ non stricto jure movetur, sed commiseratione cietur, ac concitatur, regulas adamussim sequeretur; argumento l. 1. & sequentium ff. de solution. Quod autem fundator, vel donator ex pietate voluit, aut voluisse præsumitur, id executor voluntatis, Clericum dico dispensatorem, ex justitiæ legibus debet executioni mandare. Sacri canones id etiam manifestè comprobant; quando scimus in can. 70. & 71. caus. 12. quæst. 2. reprehensos fuisse Episcopos illos, qui dum pecuniam Ecclesiæ erogaturi essent, impendebant in vasa sacra, & ornamenta templorum potius, quam in alimenta pauperum, & egenorum. Utraque planè causa pia erat; nec alia de causa re-

pre-

prehensi fuerunt, nisi quod minus gravem; minusque urgentem, graviore, atque urgentiori prætulerint. At si causa æquè gravis sit, curare quidem debet administer, ut quibus omnibus præsto esse possit, occurrat; interea tamen, si omnibus prodesse nequeat, heic libertate sua utetur. *Non enim, usurpo in hanc rem verba Ulpiani in l. 67. §. 1. ff. de legat. 2., facultas necessarie electionis propria liberalitatis beneficium est. Quid est enim, quod de suo videatur reliquisse, qui quod reliquit, omnino reddere debuit?* In simili propemodum causa iterum agebat Ulpianus in l. 3. §. 4. ff. ad Silianum: *Illud durum est, dicere, si cum duobus auxilium ferre non possit, elegit alteri esse auxilio, electione crimen eum contraxisse.*

Hinc profectò strata via est ad definiendam totam, qualis & quantacumque sit, Clericorum beneficia possidentium potestatem. Consistit ista in dispensatione fructuum in pias causas erogandorum. At enim inter istas enumeratur ejusdem Clerici beneficiarii causa, qui propterea debet ex beneficii fructibus exhiberi. Debent beneficiarii in Ecclesia, cui addicti sunt, assidue ministrare, abstinere etiam debent à sæcularibus negotiis: quæ sanè aut sperari, aut obtineri non possent, si Clericus extra Ecclesiæ obventiones victum sibi querere teneretur. Interest Ecclesiæ ipsius, interest boni publici, sacræque administrationis, ut inde Clericus alatur, ex quo operi hierarchico incumbit. Atque hæc præcepta sunt juris gentium, jure etiam divino expressè firmata; uti enim scribebat Apostolus in prima ad Corinth. cap. 9. *Et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Heic tamen est, ubi plura observatione indigent; neque enim ubi Clerici certam fructuum portionem percipere queunt, rectè judicabunt, ibi uti valere se amplissima potestate. Facultas Clericis concessa necessitate tenus concluditur, neque eo amplius extenditur, ut vel sibi, vel suis indulgeant. Hinc S. Augusti-

nus in libro de Pastoribus, & Ovis cap. 2. nominare non dubitavit *sustentatione necessitatis*, quæ Clericis tribuitur ex redditibus Ecclesiarum, & cæteri veteres Patres similibus formulis usi perpetuò fuerunt, uti liquet præsertim in conspectu canonum 22. 23. caus. 12. quæst. 1., & can. 50. caus. 12. quæst. 2, ac S. Bernardus cum sua ætate nosset ea facultate Clericos abuti, tum ita scripsit inter cætera in declamatione in Evangelium: *Ecce nos reliquimus omnia §. 16. : Va va tibi, Clerice, mors in olla, mors in ollis carnum, mors in ejusmodi deliciis, non modo quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maxime, quia constat, populi esse peccata, quæ comedis; sumptus ecclesiasticos gratis habere reputas? Cantando, ut ajunt, bona tibi provenire videntur, sed bonum erat magis fodere, aut etiam mendicare.* Meo judicio nihil aptius in hanc rem apud Gregorium IX. paucis tradi potuit, quam cum in ejus collectione titulus inscriptus est *de peculio Clericorum*. Peculium, inquam, appellatum fuit, quod Clericis administrationis, ac dispensationis causa conceditur, proptereaquod rectè peculium dicitur, quod administrantis non est, nisi usu, & administratione tenus, eamque ob rem propriè olim dicebatur de ea pecunia, quæ servis à domino, quæ filiisfamilias à patre concedebatur, l. 1. §. 2. 4. & 5., l. 3. §. 5., l. 5. ff. de pecul., pecunia sanè quam administrator non poterat donare, vel perdere, l. 28. §. ult. ff. de pactis, l. 7. ff. de donat., cui quidquid aderesceret, id totum aut domino, aut patri cederet, l. 40. & 41. ff. de peculio.

In hanc ipsam rem plures à veteribus editæ fuerunt saluberrimè sanctiones, quibus cautum fuit, ut ex redditibus Ecclesiarum quatuor fierent portiones, quarum una Episcopo, altera Sacerdotibus, atque ministris, tertia reparationibus templorum, quarta pauperibus infirmis, & peregrinantibus cederet, can. 25. 26. 27. 28. 29. 30. & 31. caus. 12. quæst. 2. Mirum tamen est, le-

ges

ges istas ideo proditas, ut Clerici, & Episcopi ipsi in morès essent fidei religionisque suæ, in alium sensum à quibusdam fuisse detortas. Etenim putaverunt aliqui, arithmetica quadam distributionem fieri oportere collato numero ad numerum, & quantitate ad quantitatem obventionum, ut exinde quarta tota Episcopo cederet, quarta ministris Episcopo inferioribus, duæ aliæ quartæ in cæteras pias causas erogarentur; unde concluserunt, Episcopum in quarta sibi debita plenum dominium nancisci, etiam si esset amplissima, & longè exuberans, quod & de cæteris ministris facile tradiderunt. Ego pro certo habeo, in laudatis canonibus, atque aliis non dissimilibus veterum monumentis numero plurimis non arithmetica distributionem esse designatam, sed geometricam, ita ut monerentur viri ecclesiastici, quatuor esse causas, in quas redditus erogarentur, servato tamen uniuscujusque causæ modo. Quid enim, si facta arithmetica divisione vix ex una reddituum quarta Clerici alii possent? Actum erit de alimentis ipsorum, quin aliquid ex cæteris quartis detrahi valeat? Videant, ne, qui ita canones explicant, cum Clericis beneficiariis favere se profitentur, tum istorum causam patrocinio suo destituant, aut etiam perdant. Hæc, quam sibi fingunt, arithmetica divisio repugnet voluntati donantium, qui generaliter voluerunt, fructus omnes in pias causas luendos esse, uti superius demonstratum est. Hæc ipsa divisio iniqua etiam multis diocesis videretur, quasi tantum uni Episcopo tributum sit, quantum Clericis universis, quantum pauperibus, infirmis, & peregrinis, quantum sacris ædibus debeatur. Quid verò, si ageretur de diocesi, in qua sub uno Episcopo magnus esset constitutus numerus Clericorum? Nùm in hac specie Episcopus unus tantum de redditibus Ecclesiæ exhauriet, quantum universi ministri? Quid, si ageretur de diocesi, in qua templa omnia nec reparatio-

ne indigerent, aut vix etiam cultu quodam majore? Nàm prætextu quartæ in hanc rem tribuendæ, fraus fiet Clericis fortè subsidio descitis, & pauperibus inopia pressis, ut in ævum servetur, ac custodiatur pecunia in seram templorum reparationem? Quod si de moribus nostrorum temporum loquimur, postquam præsertim bona Ecclesiarum divisa sunt inter Clericos discissa comunione; ratio harum quartarum ab usu desiit; neque enim beneficiarius quisque quartas istas seponit, &, quod verissimum est, nec à Clericis minoribus quarta Episcopo datur, nec similis quarta ab Episcopo minoribus Clericis supeditatur. Atque incivile esset tertias arithmeticas portiones inducere, quibus factis & Episcopi, & Clerici universi unam sibi retinerent, alteram pauperibus darent, postremam in reparationem Ecclesiarum impenderent; etenim exinde eveniret, ut, qui amplissima beneficia possiderent, adhuc in rei familiaris amplitudine versarentur; è conversò, qui tenuia nacti essent, vix haberent, unde necessaria exhaurirent. Hanc ob rem verius est, nihil obesse memoratam fructuum partitionem, quominus ea sit fructuum eorundem indoles, ut præter ea, quæ sunt beneficiario necessaria, cætera omnino in causas pias impendantur.

Cum hæc vera sint, statim definitur altera quæstio, quæ proponi potest de fructibus, uti vocant, parsimonialibus. Finge: ad honestam Clerici sustentationem, quam vix prudens æstimare jure, & sine fraude posset, requiruntur annua centum: Clericus usus singulari parsimonia, ac sobrietate tantum impendit quinquaginta: quæritur utrum Clericus idem quinquaginta, quæ supersunt, valeat pro lubito erogare. Quid dubitandum? Ait Boetius Epo ad cap. 12. de testam. num. 47. ita scribens: *Quæcumque supersunt Clerico quantumlibet parcenti, nihilominus pænes Ecclesiam remanere debeant, quia verum semper est, ex intuitu Ecclesiæ esse quasita.* Peculium illud, quod

pa-

paratum est ad usum Clerici necessarium, Ecclesiae est: tum primum fit Clerici proprium, cum illud consumit; ex usu ipso Ecclesiae esse desinit; quænam superest Clerico causa, ut sibi ipse adquirat quod reverà minimè impendit? Recurrit hic memorata peculii similitudo illius, inquam, peculii, quod apud Romanos veteres à domino, vel à patre, servo, vel filio concedebatur. De hoc agebant jureconsulti, nihil esse, quod administratori acquiriretur, quacumque ipse usus esset parsimonia. Ita Florentinus in l. 39. ff. de pecul. *Peculium & ex eo consistit, quod parsimonia sua quis paravit.* Mirum in modum ad hanc ipsam definitionem facere potest argumentum à simili, quod deducitur ex lege 137. §. *Cum ita* 2. ff. de verb. obligat. Quis stipulatus à Titio fuerat Ephesi dari: quæsitum de tempore, quo dari deberet. Responsum, id bonum virum æstimare oportere, ut, qui Ephesi daturum se sponderit, neque diplomate diebus, ac noctibus, & omni tempestate contempta iter continuari cogatur, neque tam delicatè progredi debeat, ut reprehensione dignus adpareat, sed habita ratione temporis, ætatis, valetudinis, sexus, cum id agat, ut maturè perveniat, id est eodem tempore, quo plerique ejusdem conditionis homines solent pervenire. Pergit Jureconsultus: debitor Titius diplomate usus, vel felici navigatione, maturius quam quisque pervenit Ephesum: respondet, confestim obligatum esse, *quia in eo, quod tempore, atque facto finitum est, nullus est conjectura locus.* Utinam Æthnici hujus jureconsulti solidam philosophiam sequerentur; qui de proposita quæstione disputant. Sic enim ex eisdem principiis ita disserent: Clerici beneficii jus habent alimenta petendi ex redditibus beneficii. Alimentorum quantitas posita est tota in prudentis judicis æstimatione, ut, qui ea percepturus est, neque austerus, neque plus æquo indulgens sibi sit, ut reprehensione dignus adpareat, sed habita ratio-

ne temporis, loci, ætatis, conditionis, atque id genus adjunctorum, cum id agat ut sibi prospiciat, id est eodem modo, quo plerique ejusdem conditionis homines sibi prospicere solent. At si singulari parsimonia usus, facto suo non ita peculium ecclesiasticum imminuerit, quemadmodum alius quisque imminuisset, concluderet; nihil amplius ipsi deberi, eleganti adjecta ratione, *quia in eo, quod facto finitum est, nullus est conjectura locus.*

Amplius progredior perpetuè inhærens doctrinæ Sanctorum Patrum, & ajo, Clericos illos, qui privatum patrimonium possident à peculio ecclesiastico distinctum, istudque necessitatibus suis sufficiens, non posse ex ecclesiastico peculio alimenta percipere. Si veteres Ecclesiae Patres consulantur, nemo invenietur, qui huic sententiæ refragetur, multi è converso, qui id apertè tradiderint. Si recentiores scholasticos adeamus, facile reperiemus animorum discissionem, quorum alii in affirmantium, alii in negantium castra descenderunt. Id in hac ipsi sibi proposita disputatione considerans Dionysius Chartusianus in tract. de vita Canonicorum art. 24. ita concludere non dubitavit: *Salubrius, ac securius creditur, ac paretur dictis Sanctorum, per quos locutus est Spiritus Dei, quam scholasticorum quorundam, qui suo magis, quam expedit, credunt, & nituntur ingenio, auctoritatem Sanctorum ad suam retorquentes opinionem.* Paucis dico: Quicumque ex veteribus Patribus usque ad sæculum Ecclesiae decimumtertium de ea rescripserunt, ii omnes laudatis finibus Clericorum jura concluderunt. Post sæculum decimumtertium scholastici quidam ab eadem doctrina non recesserunt. Si qui recedere voluerunt, novas causas, quare recederent, non allegaverunt. Ii ipsi non omnium in se consensionem trahere potuerunt: ii tales non sunt, qui novis institutionibus suis vim legis indere valerint, eove minus instituta patrum, & formam ecclesiastici peculii immutare. Quid

Quid ergo aliud superest, quam ut cum iis consentiamus, qui tota consonant vestustati, cujus maximus est, & esse debet in Ecclesia cultus, & auctoritas, ubi præsertim nihil nova lege legitur immutatum? Quicumque contra sentiat, is, si Diis placet, monumentum adferat veterum Conciliorum, Pontificum, aut Patrum, quod suæ opinionis possit esse præsidium: etsi vel unum tantum adtulerit, profiteor, me palmam cesserum; adeo mihi persuasum est, ne leve quidem argumentum exinde capi valere. Contrà ego profero in primis antiquissimum Antiochenum canonem sæculo quarto editum, qui habetur apud Gratianum in can. 23. caus. 12. quæst. 1., & sub nomine Canonis Apostolici refertur in can. 22., & 24. ead. quæst., editum, inquam, eo tempore, quo universa Ecclesiarum bona in manum, potestatemque Episcoporum conferebantur, inde in cæteros Clericos tribuenda. Ibidem autem ita legitur constitutum: *Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia, & timore Dei. Participet autem ipse, quibus indigent, si tamen indiget, tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis.* Verba illa, si tamen indiget, perquam cautissimè adposita, perspicuè indicant, ne Episcopum quidem ipsum potuisse participare de redditibus Ecclesiae, nisi reverà indigeret, seu, quod idem est, nisi privatum patrimonium non possideret. Græcus Interpret Zonaras ita notat ad eum canonem: *Esse namque penes Episcopum res ecclesiasticas administrandi auctoritatem, sed ita esse, ut nequaquam ipsius arbitrari abutendi, verùm in usus pauperum conferendi facultas sit, ac sibi etiam retinendi ea, quibus opus habet, necessaria videlicet, sed à quoque, si egeat, hoc est, si inopia labores.* Adferri in hanc rem posset monumentum Hieronymo tributum apud Gratianum in can. 6. caus. 1. quæst. 2. ibi: *Clericos autem illos convenit Ecclesia stipendiis sustentari, quibus parentum, & pro-*

pinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustentari possunt, si, quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profectò committunt, & per abusionem talium judicium sibi manducant, & bibunt. Sed quando hæc in iis, quæ hodie supersunt, Hieronymi monumentis minimè reperiuntur, satis mihi erit adnotare, hanc sententiam temporibus Gratiani ita receptam fuisse, si etiam à B. Hieronymo esset confirmata. Et reverà cum quidam Lupus de Oliveto Præpositus Generalis Monachorum S. Hieronymi opusculum ediderit, quod professus est ex Hieronymi sententiis unà congestis se elucubravisse, coque nomine Martino V. confirmandum obtulerit, inter cætera hæc descripsit sub titulo de paupertate. *Clerici quoque, qui de bonis parentum sustentari possunt, si quid pauperum accipiunt, sacrilegium profectò committunt.* Idem judicium ferendum est de canone ult. caus. 16. quæst. 1., tanquam ex eodem fonte deprompto. Tutius est Augustini sententiam commemorare, qualis habetur in can. 28. caus. 12. quæst. 1., & fusius in can. 3. caus. 23. quæst. 7. Sanctus Antistes ibidem perspicuè indicabat, qualis esset pœnès Clericos usus bonorum Ecclesiae, his verbis: *Quæ tamen, si pauperum compauperes sumus, nostra sunt, & illorum. Si autem privatim, qua novis sufficiunt, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procuracionem quoadmodò gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.* Vir eruditus Julianus Pomerius antiquitate etiam venerabilis, cujus opuscula de vita contemplativa inter opera S. Prosperi relata fuerunt, istud ipsum, non tam tradit, quam fusa dissertatione persequitur; unde colligitur, hanc fuisse sæculi Ecclesiae quinti, quo vivebat, ecclesiasticorum virorum persuasionem. Monumenta viri eximii habentur apud Gratianum sub nomine S. Prosperi in can. 7. 8. 9. caus. 1. quæst. 2., in can. 13. & 25. caus. 12. quæst. 1. Memoratu digna sunt inter cætera, quæ